

Georg Braulik

Ószövetség és liturgia

NAPJAINK TEOLÓGIÁJA
18

Szerkeszti Varga Mátyás

Georg Braulik

Ószövetség és liturgia

Válogatott tanulmányok

Bencés Kiadó
Pannonhalma, 2012

Készült a Bécsi Egyetem Katolikus Teológiai Kara
Bibliatudományi Intézetének támogatásával

Gedruckt mit Unterstützung des Instituts für Bibelwissenschaft
der Katholisch-Theologischen Fakultät der Universität Wien

Szerkesztette
Dejcsics Konrád

Fordították
*Bánhegyi B. Miksa, Dejcsics Konrád,
Mártonffy Marcell, Schein Gábor*

Lektorálta
Sulyok Elemér

© Georg Braulik, 2012
Hungarian translation © Bencés Kiadó és Terjesztő Kft., 2012
Hungarian translation © A fordítók, 2012

ISBN 978-963-314-025-3
ISSN 1787-5048

Tartalom

Előszó	5
------------------	---

I. Második Törvénykönyv

Nép, ünnep, szeretet	9
A Második Törvénykönyv „konzervatív reformja” tudásszociológiai szempontból	31
Izrael öröme az Úr színe előtt	51
Összetartozik-e a „hivatal” és a „vezetés”?	73
Hogyan lesz az elbeszélésből hitvallás?	107

II. Zsoltárok

Bibliaolvasás Isten népével	119
Befogadásesztétika, kánoni intertextualitás és zsoltármeditáció . . .	129
A Zsoltárok könyve és a Messiás	157
Élettapasztalataink és a zsoltárimádság	185

III. Liturgia

Gondolatok az Ószövetség húsvéti tipológiájához	203
Bibliai kánon és liturgikus szentírásolvasás	225
Ószövetségi szentek liturgikus tisztelete a nyugati egyházban? . . .	235
A tanulmányok eredeti és első magyar nyelvű megjelenése	260
Rövidítések	263

I.

Második Törvénykönyv

Nép, ünnep, szeretet

Ószövetségi lelkiség

Az ószövetségi lelkiség rövid foglalata

Egy zsidó legenda szerint Isten, mielőtt a Sínai hegyén megkötötte Mózesrel a szövetséget, minden népnek felajánlotta a Tórát. Az egyik szövegváltozat így hangzik:

Amikor a Szent, áldott legyen a Neve, megnyilatkozott, hogy Izraelnek adja a Tórát, nemcsak Izraelnek ajánlotta fel a Törvényt, hanem a többi népnek is. Először odament Ézsau fiaihoz, és megkérdezte őket: – Elfogadjátok-e a Tórát? – Ők azt válaszolták: – Mi áll benne írva? – Az Örökkévaló azt válaszolta: – Ne ölj! – Ézsau fiai pedig azt mondták: – Világ Ura, ez volt őseink élete, ahogyan írva van: a kezek Ézsau kezei (1Móz 27,22), kardod által élsz majd (1Móz 27,40). Nem fogadhatjuk el a Tórát.

Ekkor az Örökkévaló elment az ammonitákhoz és a moabitákhoz, és megkérdezte őket: – Elfogadjátok-e a Tórát? – És ők azt felelték: – Mi áll benne? – Az Örökkévaló azt mondta: – Ne paráználkodj! – Az ammoniták és a moabiták ekkor azt válaszolták: Világ Ura, hiszen mi magunk is paráznaságból származunk, ahogyan írva van: És viselős lett Lót két leánya atyjuktól (1Móz 19,36). Nem fogadhatjuk el a Tórát.

Az Örökkévaló ekkor odament az izmaelitákhoz, és megkérdezte őket: – Elfogadjátok-e a Tórát? – Az izmaeliták pedig így feleltek: – Mi áll benne? – Az Örökkévaló azt mondta: – Ne lopj! – És az izmaeliták azt válaszolták: – Világ Ura, ösatyánk rabló volt, ahogy írva van: Ő pedig lesz vadszamar az emberek között, keze mindenben, és mindenek keze rajta (1Móz 16,12). Nem fogadhatjuk el a Tórát.

És így ment oda az Örökkévaló sorban minden nemzethez, és felajánlotta nekik a Tórát. De egyik sem akarta elfogadni. Végül odament Izrael fiaihoz. És ők anélkül, hogy megkérdezték volna, mi áll a Tórában, nyomban azt válaszolták: Mindent, amit szolt az Örökkévaló, megteszünk és meghallgatunk (2Móz 24,7).

Azért idéztem fel ezt a történetet, mert úgy vélem, Izrael válasza (2Móz 24,7) az ószövetségi lelkiség rövid foglalata. Izrael még nem tudja, miről szól a Tóra, még nem érti, sőt még csak nem is hallotta szavát, mégis előre kijelenti, hogy megcselekszi. Bár az elbeszélés nem állítja, hogy Izrael erkölceiben jobb lenne szomszédainál, egyetlen vonatkozásban alapvetően különbözik tőlük: bízik Istenben. Amit Ő felajánl, csak jó lehet. Kételyek nélkül rá lehet hagyatkozni. Az ilyen cselekedet teológiai szempontból nem méltányos fizetség, hanem az előzetes hit tanúsága (vö. Jak 2,14.26). Istennek minden néppel célja van. Törvényét azonban, azaz társadalmi rendjét csak ott valósíthatja meg, új közösséget csak ott alapíthatja meg, ahol az emberek készek megcselekedni akaratát. Ha lelkiség alatt minden fogalmi megkülönböztetést megelőzően azt értjük, hogy „az ember kész átadni magát Istennek és az Ő ügyének”,¹ akkor e paradoxont, hogy a Tóra megcselekvése megelőzi annak meghallását, „az ószövetségi lelkiség” foglatának nevezhetjük.

Szándékosan „ószövetségit” mondok, és nem „zsidót”, bár a zsidóság az egyházzal együtt Szentírásként hivatkozik az Ószövetségre. De az Ószövetség csak az első része a kettős-egy keresztény Bibliának. Jóllehet Izrael Istenében hiszünk, és a zsidó názáreti Jézust tartjuk Megváltónknak, és bár a jeruzsálemi zsidó-keresztény ősegyház Bibliája kizárólag az Ószövetség volt – számunkra a Szentírás csak a keresztény kánonban létezik, és csak ebben az összefüggésben érint bennünket. Előadásom alcíme ezért utal az Ószövetségre. A félreértések elkerülése érdekében azonban pontosabban kellett volna fogalmaznom. Valahogy így: a keresztény lelkiség ószövetségi elemei. Ezt a megfogalmazást azért is helyénvalónak érzem, mert a lelkiség, a spiritualitás fogalma eredetét és tartalmát tekintve is a keresztény léttel függ össze. A Szentlélek befogadása a keresztény egyházi élet egzisztenciális alapja (vö. Róm 5,5; 8,16.23; 1Kor 12,4.11; Gal 5,22 stb.). Ezért a keresztény lelkiség a Lélekből merített élet, amely minden teológiai reflexiót megelőz. Izrael mindennapi életét nem köti hasonlóan átfogó kapcsolat Isten lelké-

---

1 C. SCHÜTZ, Christliche Spiritualität, in UÖ (szerk.), *Praktische Lexikon der Spiritualität*, Freiburg i. Br., 1992, 1170–1180.

hez, ez az Ószövetségtől még idegen.² Az Ószövetségben a próféták azok, akiket a Lélek vezet. Joel 3. fejezete az idők végére (ami nem jelenti a történelem végét) helyezi a reményt, hogy a Lélek Izrael minden fiát eltölti. Az Apostolok cselekedeteinek 2. fejezete szerint mindez pünkösdkor beteljesedett a jeruzsálemi ősegyházban. Az Ószövetség nem ismer a „spiritualitás”-nak megfelelő fogalmat, legfeljebb olyan formulákat, mint a Tóra hallása és megcselekvése, ami magában foglalja az élet és a hit Mózes öt könyve alapján fogant gyakorlatát.

De nekünk, keresztényeknek meg kell-e még hallanunk és cselekednünk a Tórát? A Tóra nem az evangélium – ha tetszik, kanonikus – előtörténete csupán, a beteljesedést megelőző „ígéret” vagy „törvény”? Az Ó- és az Újszövetség kapcsolatának ilyen meghatározása sajnos még ma is a megszokott teológiai klisék közé tartozik. Az Újszövetség mindenestre másképpen látja ezt. Kereszténnyé azáltal válik az ember, hogy belép Jézus Krisztusnak, Isten Messiásának hitébe. Ezáltal lesz tagja az egyháznak. Isten népének tagja lesz tehát, ami Ábrahám hitével, az egyiptomi kivonulással és a Tóra átadásával kezdődött, majd Jézus halálának és feltámadásának hírével nyerte el végidei formáját. Bárhogyan igyekeznénk is az újszövetségi üzenetet az Írás lényegeként az Ószövetség ellenében értelmezni, ma már tudjuk, hogy a kapcsolat ilyen jellegű meghatározása csupán történetietlensége okán is hamis. Eltérmond az újszövetségi szerzők szándékának. Számukra a Tóra, Izrael „intelmei” (ahogyan Buber fordította a szót) elsősorban azt jelentette, hogy aki Jézusban hisz, az be van gyökerezve Isten és az ő népének alaptörténetébe. Az evangéliumok története ettől elválaszthatatlan. Az ószövetségi lelkiség rövid foglalatának párjaként idézhetnénk Jézusnak azt a boldogságmondását, amely tárgyilag is megfelel neki: „Boldogok, akik Isten beszédét meghallják és megőrzik” (Lk 11,28; vö. 8,21). A hitelteli meghallás Isten beszédének őrzőjeként, emlékezeteként cselekvést követel. A Tórát, „a szent, igaz és jó” Törvényt Pál szerint sem helyezi hatályon kívül a Jézus Krisztusba vetett hit, sőt inkább érvényt szerez neki (Róm 3,31).

---

2 Vö. N. LOHFINK, Wo sind die Profeten?, *Stimmen der Zeit* 206 (1988) 183–192.

